

Milleks strateegiline tulevikeseire poliitikakujunduses?

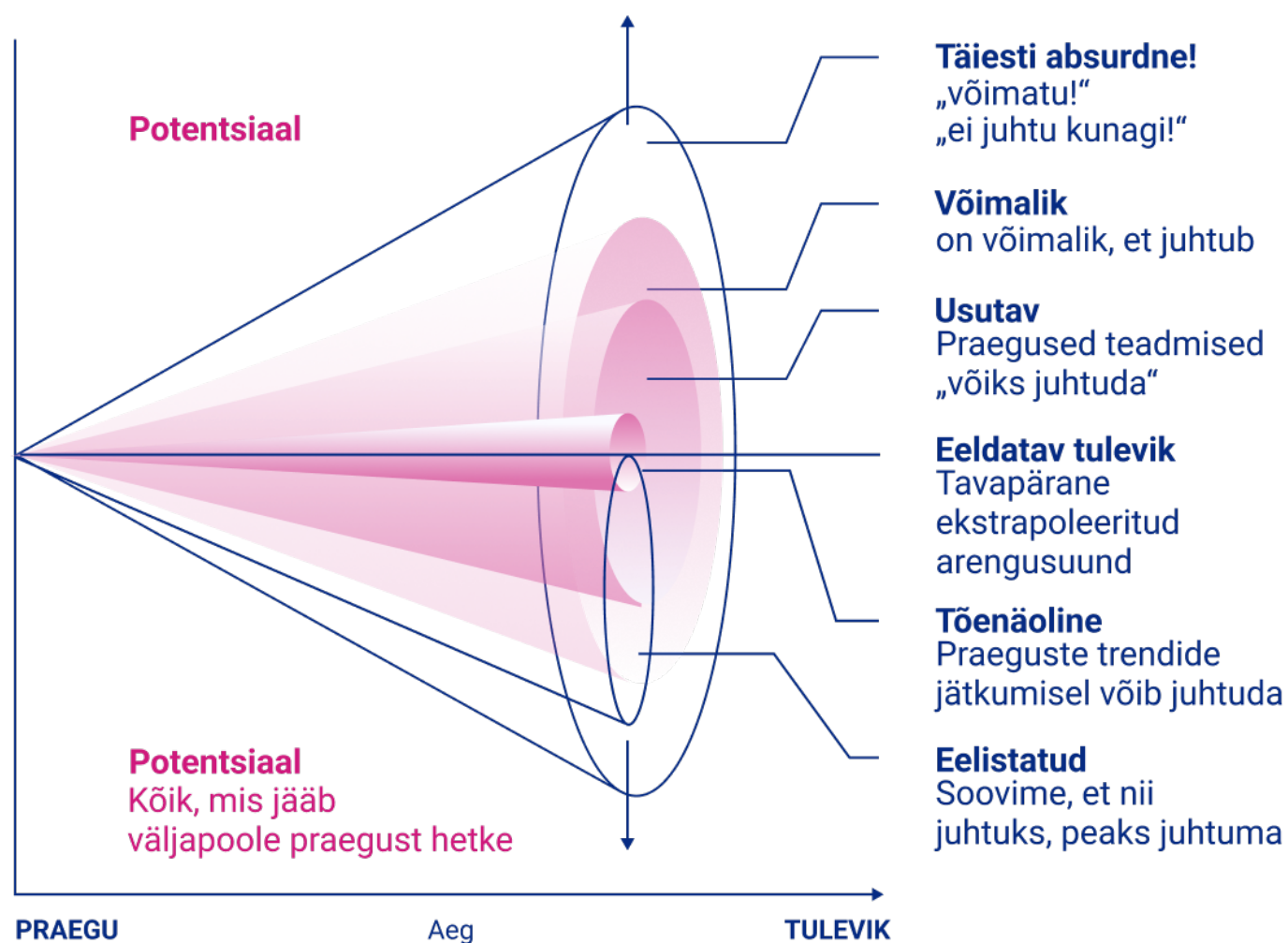
- ✘ Strateegiline tulevikeseire on oluline, sest **meil ei ole kindlaid andmeid tuleviku kohta**. Mitmete muutuste kiirenev tempo ja ootamatud ristmõjud on toonud kaasa selle, et tulevikku ei saa mõista vaid prognooside abil. Meil on vaja küsida üha enam „**mis oleks, kui...?**“ küsimusi ja võtta oma otsustes arvesse erinevaid arengutrajekte ehk **stsenaariumeid**. Heaks näiteks on murrangulised tehnoloogiad, mille edasine arengutrajektor ei ole selge.
- ✘ Näiteks koostavad praegu mitmed riigid ja organisatsioonid stsenaariumeid selle kohta, kuidas võib tehisaru hakata muutma majandust, tööturgu, kliimamuutustega toimetulekut jne. Stsenaariumeid on oluline koostada nii selleks, et olla valmis riskideks (riski- ja kriisistsenaariumid) kui ka selleks, et muutavas maailmas leida enda jaoks uusi võimalusi (arengustsenaariumid). Prognoosi võib käsitleda kui kõige suurema tõenäosusega juhtuvat stsenaariumi, kuid prognoos jätab tihtipeale mulje, et nii asjad lähevadki. Samas on praktikas üha enam näha, et prognoosid, kuigi koostatud parima olemasoleva teadmise pinnalt, ei realiseeru, ning selle asemel realiseeruvad stsenaariumid, mida prognoos ei pea tõenäoliseks.

Avaliku sektori huvi tulevikeseire vastu tõusis tugevamalt esile 1990. aastate lõpus, eriti erinevat tüüpi julgeolekuga seotud teemade võtmes. Sagenevad kriisid ja olude kiire muutumine, näiteks COVID-19 kriis, sõda Ukrainas, energiakriis on üha enam kahtluse alla seadmas tavapäraseid n-ö reaktiivseid lähenemisi poliitikakujundusele, tõendades ettevaatava (*anticipatory*) poliitikakujunduse kasvavat olulisust. Lisaks on tulevikeseirel oluline roll juba rakendatud või plaanitava poliitika tulevikekindluse mõistmisel.

Samal ajal on tulevikumõtlemise integreerimine avaliku sektori otsustusprotsessidega palju raskem kui eraettevõtete puhul, sest riigi tasandil tegeletakse pikaajaliste ja keerukate väljakutsetega ning otsused on avalikkuse suure tähelepanu all. Samuti on keeruline planeerida riigieelarvelisi vahendeid võimalike tulevikestsenaariumide vaatest, olukorras, kus nende realiseerumise tõenäosus on väike. Avaliku sektori tulevikeseirelt oodatakse suuremat **läbipaistvust** ning erinevate osaliste **kaasamist**. Lisaks on avaliku sektori tegutsemiskultuur vähem avatud kiiretele muutustele. Pika ajahorisondi analüüsimist takistavad ka valimistsüklite loogika ja vahendite suunamine peamiselt praegusel hetkel oluliste probleemide lahendamisele.

Selle asemel, et muutuste kohta oletusi teha, saame kasutada strateegilist tulevikeseiret erinevateks stsenaariumiteks valmistumisel – võimalikeks, tõenäolisteks, eelistatud ja mitteelistatud. Kõikideks ootamatusteks ei ole võimalik samaaegselt valmis olla. Tulevikuseire loob süsteemse raamistiku, et kasutada väheseid ressursse efektiivselt võimalikeks tulevikeks valmistumisel ning aitab teha otsuseid,

mis muudavad eelistatud tulevikud tõenäosemaks. Mida pikem on seire ajahorisont, seda laiem on võimalike tulevikustsenaariumite spekter (**joonis 1**).

Joonis 1. Tulevike koonus

Uuendatud 21.08.2025